

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА:
СУТНІСТЬ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

ECONOMIC SAFETY OF ENTERPRISE: ESSENCE AND VALUE

УМЕХ ЧЕНЕЧЕРЕМ ФАВУР*

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

У статті проаналізовано трактування поняття «економічна безпека підприємства» різних наукових шкіл. Розглянуто проблеми економічної безпеки підприємства. Обґрунтовано складові економічної безпеки підприємства. Визначено, що головною метою забезпечення економічної безпеки підприємства є досягнення максимальної стабільності функціонування, а також створення основи і перспектив зростання для виконання цілей бізнесу незалежно від об'єктивних і суб'єктивних загрозливих факторів.

Ключові слова: економічна безпека, економічна безпека підприємства, конкурентоспроможність, загрози, інтерес.

The article analyzes the interpretation of the concept "economic security of enterprises" of various scientific schools. The problems of economic security of the enterprise are considered. The components of economic security of the enterprise are substantiated. It is determined that the main objective of ensuring the economic security of an enterprise is to achieve maximum stability of functioning, as well as to create the basis and prospects of growth for the fulfillment of business objectives, regardless of objective and subjective threats.

Key words: economic safety, enterprise economic safety, competitiveness, threats, interest.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В сучасних умовах найважливіше значення набуває завдання забезпечення економічної безпеки і дотримання відповідних національних інтересів країни. Система забезпечення економічної безпеки пов'язана з рішенням правових, економічних і правоохоронних завдань, із захистом економічних інтересів і прав власності держави, суб'єктів економічної діяльності – підприємств, організацій та фізичних осіб.

Економічна безпека підприємства – економічний стан підприємства, сталий по відношенню до внутрішніх і зовнішніх змін фінансово-господарської діяльності, не пов'язаний з форс-мажорними обставинами. Економічна безпека підприємства являє собою створення таких умов його діяльності, за яких забезпечується надійний захист економічних інтересів підприємства від різних загроз. Головною метою економічної безпеки підприємства є гарантування його стабільного та максимально ефективного функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми економічної безпеки, в тому числі на рівні підприємств і організацій, досліджуються багатьма вітчизняними вченими, серед яких варто виділити: Андрушків Б.М., Малюту Л.Я. [3], Іванюту Т.М., Заїчковського А.О. [4], О.Є. Користіна, О.І. Барановського, Л.В. Герасименко, Васильців Т.Г. [5], Небаву М.І., Міронову Ю.В. [6].

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення складових та оцінка трактувань поняття «економічна безпека підприємства» різними авторами.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення економічної безпеки є однією з найважливіших функцій держави. Відповідно до ст. 17 Конституції України чітко зазначено, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [1].

* Науковий керівник – Антощенко В.В., к.е.н., доцент

Варто відокремавати економічну безпеку держави та економічну безпеку підприємства. Але варто зауважити, що одне без іншого понять ефективно функціонувати не зможуть та тісно пов'язані.

Вперше термін «економічна безпека» був застосований Ф. Рузвельтом в програмах виходу з Великої депресії 1933-1937 рр. Але треба зазначити, що приблизно в той же період ця категорія була складовою програм соціально-економічних перетворень демократичної партії США. Примітно, що саме в період економічного спаду актуалізувалося питання забезпечення економічної безпеки країни. Ф. Рузвельт розробив свою відому програму «Новий курс», яка поступово вдосконалювалась з року в рік. Економічна безпека розглядалась у контексті національної безпеки. Головними її характеристиками виступали рівновага та стійкість економіки. Досягати цього стану економіки вдалося за допомогою адміністративних змін. Найголовнішим інструментом виступав план соціально-економічного розвитку. Найбільша увага приділялась проблемам укріплення економічної безпеки [2, с. 37,110,111].

Варто зауважити, що поняття «економічна безпека» дуже масштабно значне поняття. Ієрархія рівнів економічної безпеки наступна: глобальна економічна безпека, міжнародна економічна безпека, національна економічна безпека, економічна безпека регіону, економічна безпека підприємства. В табл.1 наведено трактування поняття «економічна безпека підприємства» різними авторами.

Таблиця 1

Трактування поняття «економічна безпека підприємства»

Автор (колектив авторів)	Визначення
Андрушків Б.М., Малюта Л.Я. [3, с. 12]	– це такий стан господарюючого суб'єкта, при якому він при найефективнішому використанні корпоративних ресурсів досягає попередження чи послаблення зовнішніх і внутрішніх негативних впливів, здійснює адекватний захист від існуючих небезпек і загроз та забезпечує досягнення цілей бізнесу в умовах конкуренції й господарського ризику
Іванюта Т.М., Заїчковський А.О. [4, с. 18]	– це система створення механізму мобілізації і найбільш оптимального управління корпоративними ресурсами даного підприємствами з метою найбільш ефективного їх використання і забезпечення стійкого функціонування того чи іншого підприємства, його активної протидії будь-яким негативним чинникам впливу на свою економічну безпеку
Користін О.Є., Барановський О.І., Герасименко Л.В. та ін.[5, с. 48]	– це стан найбільш ефективного використання його ресурсів для запобігання загрозам і забезпечення стабільного функціонування як у теперішній час, так і в майбутньому
Васильців Т.Г. [6, с. 74]	– це захищеність його діяльності від негативного впливу зовнішнього оточення, а також здатність своєчасно усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, які не відбиваються негативно на його діяльності
Небава М.І., Міронова Ю.В. [7, с. 8]	це захист діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різноманітні загрози чи пристосуватися до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності

Економічну безпеку підприємства характеризують якісні та кількісні показники, що залежать від спроможності керівництва підприємства та спеціалістів ефективно уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства.

Економічну безпеку підприємства формують наступні складові: фінансова безпека; технологічна безпека, інтелектуальна безпека; правова безпека; інтелектуальна та кадрова безпека; інформаційна безпека; екологічна безпека; силова безпека; виробничо-збутова безпека; інноваційна безпека. Розглянемо складові більш детально.

1. Фінансова безпека включає напрямки: в операційній діяльності (забезпечення ліквідності і платоспроможності; регулювання грошових потоків; регулювання дебіторської і кредиторської заборгованості; орієнтування на більшу кількість клієнтів для зменшення ризику невиконання; введення додаткових пільг при достроковій оплаті; моніторинг фінансового стану постачальників і клієнтів); діяльність по формуванню власного і позикового капіталу (оптимізація обсягів власного і позикового капіталу; регулювання структури позикового капіталу; формування резервного фонду (самострахування); формування нерозподіленого прибутку); діяльність по формуванню активів (ефективність управління фінансовими потоками; контроль використання коштів; оптимізація оборотного капіталу; моніторинг відповідності активів і пасивів за строками та сумами; моніторинг прибутковості активів; управління валютними ризиками, пов'язаними з наявністю активів в різних валютах; страхування майна і ризиків); інвестиційна діяльність (планування довгострокових інвестицій; визначення прибутковості інвестиційних проектів; управління інвестиційними ризиками; оптимізація періодів окупності реалізованих інвестиційних проектів).

2. Технологічна безпека включає наступні напрямки: забезпечення конкурентоспроможності технологій які використовуються на підприємстві; моніторинг розвитку ринку новітніх технологій і дій конкурентів; продаж або утилізація морально і фізично застарілого обладнання.

3. Правова безпека: постійний аналіз всіх змін в законодавчій базі; посилення правового опрацювання та доопрацювання договірних відносин підприємства; вчасне виконання договірних зобов'язань; організація ефективної правової системи протидії можливим рейдерським захопленням; моніторинг економічного і політичного становища на державному рівні і на рівні регіону; розробка шляхів вирішення окремих ситуацій на основі конкретного прецеденту; консультації зовнішніх фахівців).

4. Інтелектуальна і кадрова безпека: організація системи управління кадровими ресурсами; планування ресурсів персоналу; якісні перевірки кандидатів для прийому на роботу; організація системи навчання; підвищення ефективності системи мотивації; збереження і розвиток інтелектуального потенціалу підприємства; заохочення винахідницької та раціоналізаторської активності співробітників та ін..

5. Інформаційна безпека: розробка системи доступу до інформації; аналіз інформації про партнерів і контрагентів; впорядкування схем і термінів проходження документів через підрозділи підприємства; захист від шпигунства, захист комерційної таємниці: визначення і закріплення дисциплінарної та іншої відповідальності кожного співробітника за дотримання умов конфіденційності; захист оргтехніки (антивіруси, паролі, рівні доступу до секретної інформації); участь в соціальних і благодійних програмах розвитку територіальної громади, регіону; розвиток бренд-менеджменту та ін.

6. Екологічна безпека: оптимізація витрат для дотримання норм допустимого вмісту шкідливих речовин, що потрапляють у навколишнє середовище; дотримання екологічних норм і параметрів продукції підприємства; меліорація ґрунтів.

7. Силова безпека: забезпечення фізичної та моральної охорони співробітників; скорочення розкрадань та / або втрат з причин невиробничого характеру; забезпечення збереження майна; забезпечення фізичного захисту: технічне оснащення контрольно-пропускної системи, постів охорони, сигналізація та ін..

8. Виробничо-збутова безпека: максимізація виручки за рахунок розширення асортименту продукції, збільшення частки присутності на традиційних ринках і освоєння нових ринків; підвищення якості продукції; оптимізація постійних і змінних витрат; регулювання товарно-матеріальних запасів; забезпечення оптимального значення операційного левериджу та ін.

9. Інноваційна безпека: оновлення і модернізація технічного оснащення підприємства; впровадження нових інноваційних технологій виробництва; бюджетування НДДКР та ін.

Забезпечення економічної безпеки підприємства в першу чергу залежить від людського фактору. Саме працівники підприємства можуть виступати як об'єктом, так і суб'єктом загроз, спрямованих на порушення економічної стабільності підприємства. З огляду на це, ведення постійної і ефективної роботи з персоналом набуває першорядної важливості з позицій забезпечення економічної безпеки підприємства.

Висновки. Головною метою забезпечення економічної безпеки підприємства є досягнення максимальної стабільності функціонування, а також створення основи і перспектив зростання для виконання цілей бізнесу, незалежно від об'єктивних і суб'єктивних загрозливих факторів. Безпекова політика підприємства повинна бути в першу чергу спрямована на запобігання негативних впливів на результати діяльності підприємства за рахунок ефективного використання фінансової, технологічної, інтелектуальної, правової, інтелектуальної, кадрової, інформаційної, екологічної, силової, виробничо-збутової та інноваційної складових.

Література.

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
2. *Рузвельт Ф.Д.* Беседи у каміна / *Ф.Д. Рузвельт.* – М.: ИТРК, 2003. – 408 с.
3. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник / *Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта.* – Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – 180 с.
4. *Іванюта Т.М.* Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / *Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський.* – К.: Центр учбової літера тури, 2009. – 256 с.
5. *Користін О.Є.* Економічна безпека: навчальний посібник / *О.Є. Користін, О.І. Барановський, А.В. Герасименко* та ін.; за ред. *О.М. Джужі.* – К.: Правова єдність, 2010. – 368 с.
6. *Васильців Т.Г.* Економічна безпека України: стратегія та механізми зміцнення: монографія / *Т.Г. Васильців.* – Львів: Арал, 2008. – 384 с.
7. *Небава М.І.* Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / *М.І. Небава, Ю.В. Міронова.* – Вінниця: ВНТУ, 2017. – 73 с.

